

Contents

Editorial consultant:
Mgr. Marek Pokorný

Texts © Radek Horáček, Tomáš Kolich, Marianna Placáková, Petra Příkazská,
František Zachoval, 2024
Translation © Stuart Hoskins
Photographs © archives of Stefan Bohnenberger, Andrew Gilbert, Radek Horáček,
Maria Karsten, Christian Macketanz, Jiří Petrbok, Markus Selg, Aleš Záboj, and
Otto Zitko, Dům umění města Brna, Galerie moderního umění v Hradci Králové,
Vladimír Goralčík, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, Tamara Horáková
and Ewald Maurer, Jindřich Tutsch, 2024

Published in the Exhibition Catalogues and Resources Series to coincide
with the long-term exhibition *How to Collect Art: the Karel Tutsch Story*
(Jak sbírat umění: příběh Karla Tutsche, 28 April 2024 – 12 October 2025) at the
Gallery of Modern Art in Hradec Králové.

Published with the financial support of the Ministry of Culture of the Czech
Republic, the State Fund of Culture of the Czech Republic, and the City of Hradec
Králové.

© Galerie moderního umění v Hradci Králové, 2024
ISBN 978-80-88659-09-9

Introduction	
Karel Tutsch – the man, the myth, the legend	7
Tomáš Kolich, Petra Příkazská	
Birds of a feather.	
Karel Tutsch's gallery and the Brno art scene in the 80s and 90s	13
Radek Horáček	
Unravelling Karel Tutsch.	
His collecting strategies and the curation of his collection	29
Petra Příkazská	
Na bidýku's international programme and works in the collection	73
František Zachoval	
How a generation is made.	
Collections, institutions, and contacts in the 1980s	103
Marianna Placáková	
The Karel Tutsch Collection – Catalogue	129
Petra Příkazská	
Bibliography	271
Resümee	277
Index	281

archive. The art historian and curator Petr Ingerle has undertaken the most extensive research to date, during which he has spoken to as many of Tutsch's contemporaries as possible.³ Although the text he published is the sum of all facts that can be ascertained about Tutsch, Ingerle nevertheless observes that the life of this Brno gallerist and collector can never be captured entirely objectively. Conjecture can never be corroborated by "*hard' facts and explicitly articulated stances*",⁴ especially when we consider that documentation – including contracts on the loan and sale of works after 1989, used as a reference by both scholars – has been shredded. Those documents disappeared along with a library containing volumes of correspondence⁵ that could have answered many questions about Tutsch's activities on the art scene during the normalisation era and the early 1990s.

There is nothing for it but to consult his former friends, artists and family, without losing sight of the fact that memories can be an extremely unreliable source and that they offer only a very tenuous basis for any account of past events. Not to mention the fact that more than 50 years have passed since Tutsch made his first forays into the art world.⁶

The situation is much the same when it comes to verifiable information on individual works found in the collection today. Tutsch never really shared any of the pleasures or tribulations of his life as a collector with anyone. He was not one to boast about new acquisitions, keep statistical records, or entertain purely scholarly visitors in his private haven. The reason anyone had the privilege of entering his storage space was because they were invited to provide practical help "with something", but were then promptly whisked away to "something more fun" with the words "perhaps next time". The true extent of his collection was known only to a very select few, and even then only towards the end of his life. He was one of those collectors who, perhaps partly under the strain of the times in which he was building his collection, "*envelop their collections in conspiracy, introversion, caginess, and deceit, all the hallmarks of an illicit relationship. It is this impassioned game that crafts*

³ Petr Ingerle, Karel Tutsch (1941–2008): Galerie Na bidýlku a další aktivity brněnského galeristy a sběratele, *Bulletin Moravské galerie v Brně*, 2016, No. 73, pp. 28–47.

⁴ Ibidem, p. 30.

⁵ The library was sold off through the second-hand bookshop Antikvariát Alfa in January 2021 without being comprehensively catalogued beforehand. We can tell if catalogues and other publications came from Tutsch's now vanished library because they bear his small personal stamp, featuring the initials KT in a circle, which can usually be found near the title on the cover. The Karel Tutsch Archive at the Gallery of Modern Art in Hradec Králové has been able to acquire three letters by Pavel Želechovský from the monographs it purchased (KTA box no. 3).

⁶ Author's interview with Jiří Havliček (12 May 2022).

Karel Tutsch's flat with paintings by Antonín Střížek and Jiří Kovanda, Brno, 1997
(from the archive of Maria Karsten). Photo:
Maria Karsten

Karel Tutsch's flat with paintings by Antonín Střížek and Jiří Kovanda, Brno, 1997
(from the archive of Maria Karsten). Photo:
Maria Karsten

the sublimity (...)".⁷ For Tutsch, however, the aim was definitely not – at least at first – to cultivate the aura of a cryptic collector.

Just as he wasn't prone to bragging about his work, nor did he flaunt his collection to anyone – not to close friends, not to visitors from the art world (curators, collectors, or artists), and certainly not to the public. The fact that most of his friends, and the artists and art

⁷ Jean Baudrillard, Marginální systém: sběratelství, in Martina Pachmanová (ed.), *Mít a být. Sběratelství jako kumulace, recyklace a obsese*, Praha 2008, p. 177.

but abandoned this activity when the results were not to his satisfaction. He was far more drawn to the idea of acting as a broker and distributor. He advised Havlíček to concentrate on popular topics that would appeal to a broad base of prospective customers, but gave him free rein in the actual artwork of the various prints. In the spirit of surrealism, and steeped in allusions to ancient myths, medieval mysticism, cabalistic magic and other religious texts, Havlíček created a fairly extensive collection of small prints in which he combined the fictional and contemporary based on the notion that "everything is connected to everything". In the *Merlin* series, he printed *Species Alchymiae Et Utraequae Magiae* (1970),²⁹ followed by: the complete tarot arcana conceived as individual bookplates of his friends and collectors, incarnating himself as the Fool on the last, unnumbered card (1971–1975); a set of allegorical figures of the planets stylised as portraits of specific friends, including Tutsch as an astrologer holding a mythical phoenix and himself as a celestial alchemist on whose body all the constellations of the zodiac have found a place to rest (1974); *Le Chien* – humorous etchings of dogs styled to represent human characteristics (1977); and, finally, a set of eight bookplates themed around the Seven Wonders of the World (1978).³⁰ Beyond the mythology and light humour, Havlíček explored the Christian symbolism of love and salvation in the *Jesus Christ* (Ježíš Kristus) series (1975), in which he depicted selected miracles of Christ and Passion scenes.³¹ In addition to these larger sets, he also produced occasional prints and New Year's cards for his circle of friends. He designed New Year's cards specifically for Tutsch in 1971, 1977, and 1978.³²

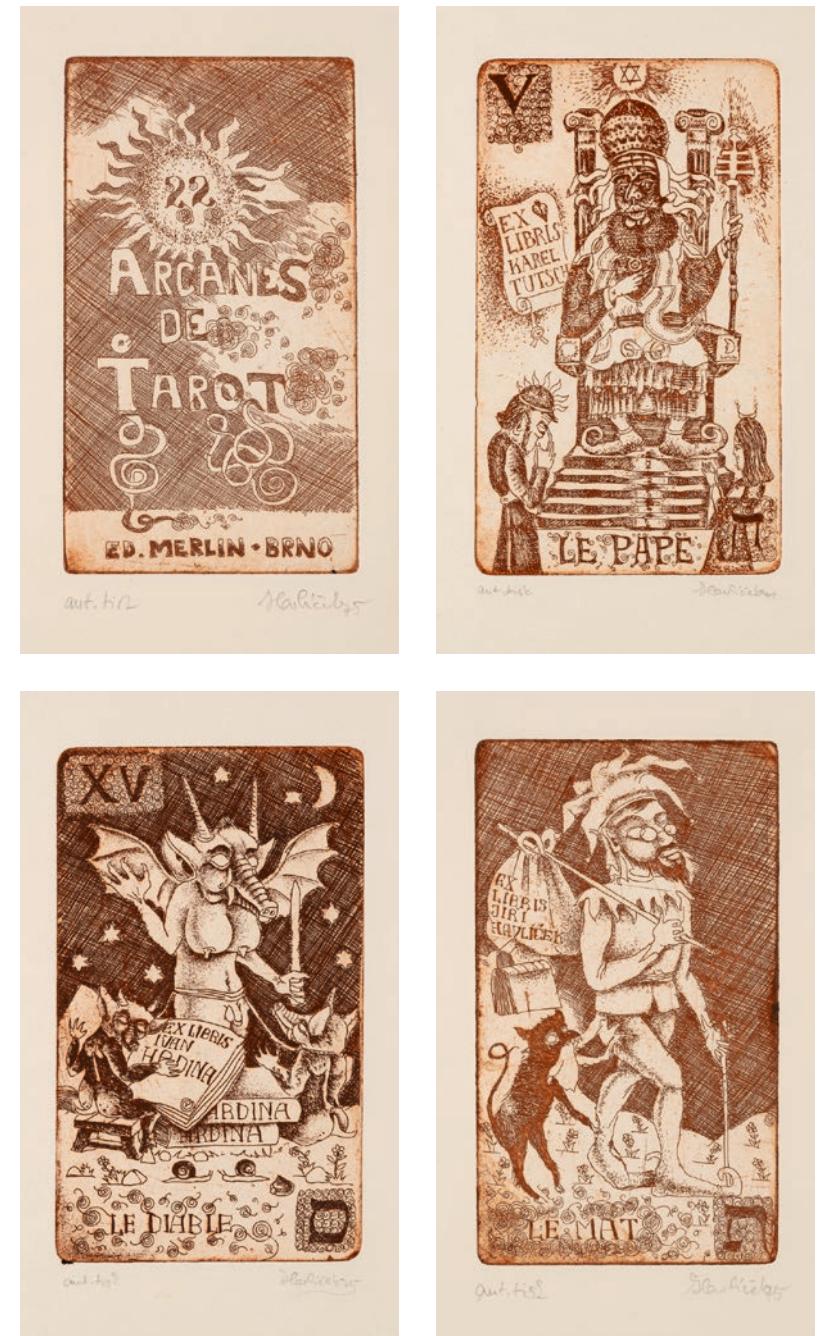
To promote Havlíček's non-commissioned work and the thematic printmaking series that he prepared, an exhibition was held at SSPE meetings: *"In May, under the supervision of Mr Tutsch and with the assistance of the artist, an exhibition of bookplates and other small*

²⁹ Jiří Havlíček, *Species Alchymiae Et Utraequae Magiae*, 1970, 12 prints, etching, paper, 40×29 cm.

³⁰ Havlíček later dismissed these works as junk. Interview with Jiří Havlíček (note 6).

³¹ In 2001, Tutsch donated the series, together with two sets of tarot arcana, to the Regional Gallery of Fine Arts in Zlín: Jiří Havlíček, *Jesus Christ*, 1978, 12 prints, etching, paper, 67.8×46.7 cm, inv. no. G-3582; Jiří Havlíček, *Tarot*, 1971–1975, 23 original bookplate prints bound into a book, etching, paper, 28×18.8 cm, inv. no. G-3584 and G-3583 (the original leather binding also includes two copper matrices, 6×5.8 cm). He also donated a *Jesus Christ* series, this time in colour, to the Hodonín Gallery of Fine Arts (inv. no. G 2043/1–12).

³² It is impossible now to ascertain what contribution Tutsch made to the production of the individual bookplates. In addition to these, the Hodonín Gallery of Fine Arts has the following print with the personal dedication "To my friend Karlík Tutsch" in its collection: Jiří Havlíček, *Saint Christopher* (Svatý Kryštof), 1972, etching, paper, 29.5×46 cm, inv. no. G 2091.

Jiří Havlíček, *Tarot Arcana* (bookplates affixed to the author's book), 1971–1975, etching, paper, print: 6×5.8 cm, Regional Gallery of Fine Arts in Zlín, inv. no. G-3583

The third room, Cabinet T., presented works from Tutsch's collection. This where the Kabinet T. gallery in Zlín took its name from.⁶² In the fourth room, Kino, a selection of films was screened. Finally, the Sculpture Room displayed three-dimensional works and installations.⁶³ The choice of works was informed primarily by Astrid Sourkova and Markus Selg's subjective insight into the quality of art being produced in Berlin. However, their friendship and professional bond also influenced the decision-making process.⁶⁴

Sourkova organised a masquerade performance as part of the event's opening. The procession started at Kunštát House and wound its way to Na bidýlku. The exhibitors created masks based on the imagery of their own works. Selg donned the face of Tutankhamun, complemented by a gown with a pattern inspired by his digital paintings. Thilo Heinzmann dragged a gutter behind him. The opening address was delivered by Zdenek Felix, the Czech art theorist and curator who had occupied senior positions in numerous prominent institutions in Germany. In retrospect, Felix regards Tutsch's contributions to the Czech art scene as highly significant. Not only did they broaden horizons "outwards", but also, and in particular, Tutsch consistently engaged with the international art scene.⁶⁵ Felix also orchestrated the revival of this exhibition in 2007 at the private Jiří Švestka Gallery in Prague as *The Heresiarch & Co.: Golden City* (Kacíř & spol.: Zlaté město).⁶⁶

The spectacular show celebrating the work Na bidýlku had done since the 1980s impressed the participating artists so much that they donated several of the works on display to Tutsch. Thomas Winkler added his framed album *Untitled 8* (Bez názvu 8, 2006) – eight digital photographs on a single sheet of paper with Czech captions – to the collection. Winkler was also invited to prepare his own exhibition

⁶² Kabinet T. is a private gallery run by Lenka Tutschová, the wife of Karel Tutsch's nephew. It began running a regular programme in November 2008, barely 10 months after the death of Karel Tutsch.

⁶³ Foreign artists featured at the exhibition: Bara (Hans-Peter Thomas), Jochen Bühler, André Butzer, Björn Dahlem, Tine Furler, Andrew Gilbert, Thomas Groetz, Thilo Heinzmann, Thomas Helbig, Andreas Hofer, Helena Huneke, Marcel Hüppauff, Erwin Kneihsl, Nina Könnemann, Maja Körner, Lina Launhardt, Jochen Lengenfelder, Kalin Lindena, Markus Selg, Astrid Sourkova, Stefan Thater, Joep van Liefland, Thomas Winkler, and Ulrich Wulff. A catalogue was published for the exhibition: *Kacíř & spol. Montáž na ose Brno–Berlín* (exh. cat.), Dům umění města Brna 2006.

⁶⁴ There was a mix of artists represented by Galerie Christine Mayer in Munich (Thomas Winter, André Butzer, Thilo Heinzmann, and Markus Selg) and Galerie Guido W. Baudach in Berlin (Björn Dahlem, Erwin Kneihsl, Thomas Helbig, Andy Hope 1930 [Andreas Hofer], and Markus Selg).

⁶⁵ Author's interview with Zdenek Felix (Berlin, 26 September 2023).

⁶⁶ The exhibition was reviewed by Noemi Smolik: Noemi Smolik, *Die Ketzer in der Goldenen Stadt*, FAZ, 2007, No. 41.

Parade accompanying
The Heresiarch & Co. (Kacíř & spol.) exhibition held at Kunštát House, Brno, June–August 2006.
Photo: © Radek Horáček, Brno House of Arts archive

project,⁶⁷ though regrettably this never came to fruition due to the collector's unexpected death. Astrid Sourkova gave the gallerist the aforementioned painting *You Will Have to Trust Us I*. The only work that Tutsch himself purchased was Kalin Lindena's *Mountain Formation* (Gebirgsbildung, 2006).

Friendship

Each of the artists I interviewed had vivid memories of their interactions with Tutsch. Zdenek Felix remembers the gallerist as an individual who was very witty yet always ready to engage in earnest conversation, and a man with a discerning eye for high-quality contemporary art: "(...) As they say, he was a contemporary-art talent spotter".⁶⁸ Otto Zitko saw him as someone who brought people together. Artists' initial exhibitions at Na bidýlku often became a stepping stone for further collaborations. Tutsch frequently advocated for his favourite artists, recommended them to local institutions,

⁶⁷ Email correspondence between the author and Thomas Winkler (21 December 2023).

⁶⁸ Interview with Zdenek Felix (note 65).

Opening of Mirka Slámová's exhibition (centre: the artist, right: Igor Zhoř) at Na bidýlku, Brno, 1988, KTA, box number 2

The importance of the curators Jana Ševčíková and Jiří Ševčík in shaping the 1980s generation is undeniable, and yet they never included a women artist from this generation in their canonising and international exhibitions.⁵⁴ How come? One of the most common explanations is the idea that, for various reasons, no women artists aligned with their clear aesthetic vision. The postmodernist grounding favoured by the Ševčíks was very far removed from the art of Eva Prokopcová, Erika Pfeifferová, and Kateřina Štenclová.⁵⁵ Yet these approaches and aesthetics can be found in the playbook not only of Titlová Ylovský and Bornová, but also Marie Birchler Suchánková and Bohuslava Olešová (colourful and expressive large-format drawings), Eva Vejražková ("untamed" paintings not fitting into the rectangular format and turning into installations), Nadja Rawa (a mix of styles combining painting, photography, and objects), and Eva Prokopcová (her *Squares* [Čtverce] series from 1987–1988). Igor Zhoř even saw a delicate postmodern edge and a "strained subjectivity" in

⁵⁴ These exhibitions included *Prague Days in Moscow. The Painting of the 1980s Generation* (Dny Prahy v Moskvě. Malířství generace 80. let), Moscow 1988; *A Description of a Struggle. The Czech Avant-Garde Art of the 1980s* (Popis jednoho zápasu. Česká výtvarná avantgarda 80. let), a travelling exhibition from 1989; and *Junge Kunst de 80er Jahre aus der Tschechoslowakei*, Munich 1991. The one exception was supposed to be Marie Birchler Suchánková's participation in *Prague Days in Moscow*, but she emigrated at this time and the drawing she sent to the Ševčíks via her friend Jaromíra Němcová got lost during the handover. Interview with Marie Birchler Suchánková (note 7).

⁵⁵ In a series of paintings from 1983, Eva Prokopcová explored her experience as a mother living in the Prague housing estate of Ďáblice, while Erika Pfeifferová's *People and Space* (Lidé a prostor) from 1982 was inspired by her stay on the grounds of Opařany Children's Psychiatric Hospital, where her partner worked at the time.

Mirka Slámová's drawings, in which she worked with mystification and melded the poetry of the Austrian Ingeborg Bachmann and the American Robinson Jeffers with her own work.⁵⁶

Setting aside speculation about whether or not the visual style of certain artists' works aligned with the Ševčíks' philosophy,⁵⁷ it is notable that they themselves did not always stick rigidly to their own aesthetic agenda. For example, an abstract painting by Jan Vaněk was included in the 1989 exhibition *Description of a Struggle* (Popis jednoho zápasu). Their curatorial approach was thus entrenched in the mechanisms of the traditional gender hierarchy, which favoured male artists (the final word here was said to have rested with Jana Ševčíková, who, according to the recollections of several women artists, "didn't care much for young girls") and was known for being

Bohuslava Olešová at the installation of her exhibition *Objects, Paintings* (Objekty, malby) at Na bidýlku, Brno, October 1987, KTA, box number 2

⁵⁶ Zhoř (note 51).

⁵⁷ Jana Ševčíková advised Štenclová to insert figures into her abstract paintings. Bornová's style, on the other hand, seemed "too clever for its own good" to the Ševčíks. Josef Ledvina, *Postmoderna v Čechách: Teorie v praxi / Praxe v teorii* (dissertation), Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha 2019, pp. 116–118.

Jiří Načeradský, *Return of the Prodigal Son* (Návrat ztraceného syna), 1966, oil on canvas, 130×162 cm, inv. no. SKT 3

Jiří Načeradský,
Runner K.
(Běžec K.), 1967, oil on canvas,
144.5×120 cm, inv. no. SKT 2

Jiří Načeradský, *Factory Boys*
(Štrajchpudlíci), 1967,
oil on canvas, 180×200 cm,
inv. no. SKT 1

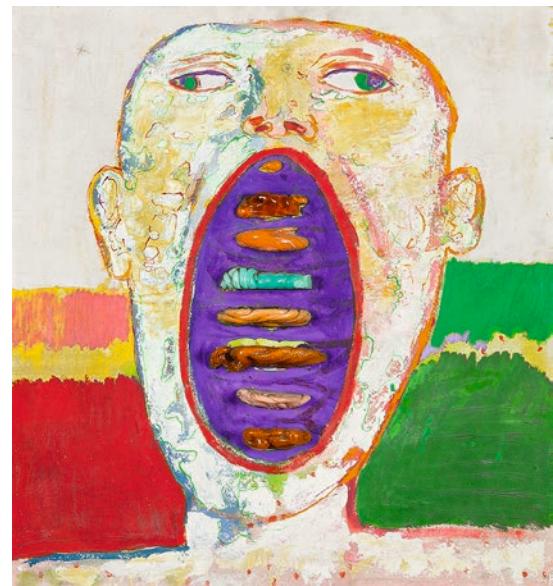

Jiří Načeradský, *Green Runner* (Zelený běžec), 1969, oil on canvas, 139×120 cm, inv. no. SKT 164

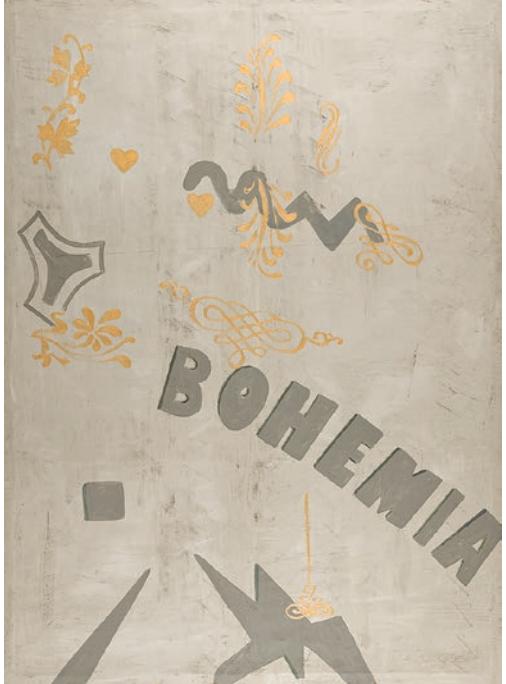
Jiří Sopko, *One and Three* (Jedna a tři), 1970, oil on canvas, 120×150 cm, inv. no. SKT 166

Jiří Sopko, *Scream* (Křik), 1976, plywood, oil, appliqué, blockboard, 44×48 cm, inv. no. SKT 163

Jiří David, *On a Bed of Roses* (Na růžích), 1988, oil on canvas, 210×151 cm, inv. no. SKT 222

Jiří David, *Bohemia*, 1988, oil, Lincrusta, canvas, 220×160 cm, inv. no. SKT 221

Jiří David, *Strange Night* (Podivná noc), 1984, mezzotint, handmade paper, 37.5×24.5 cm, inv. no. SKT 249

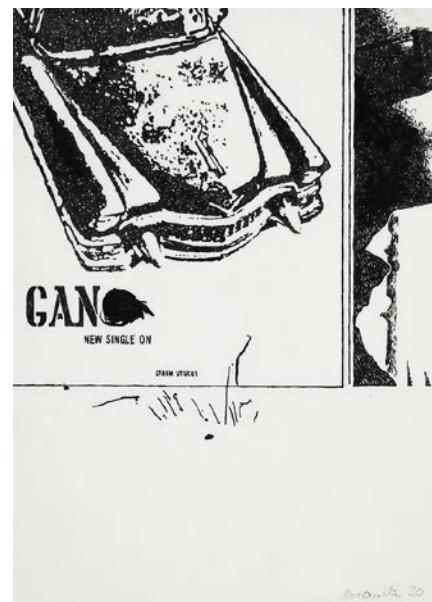
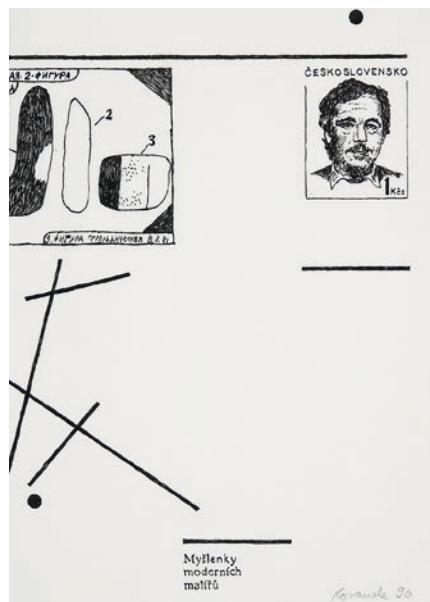
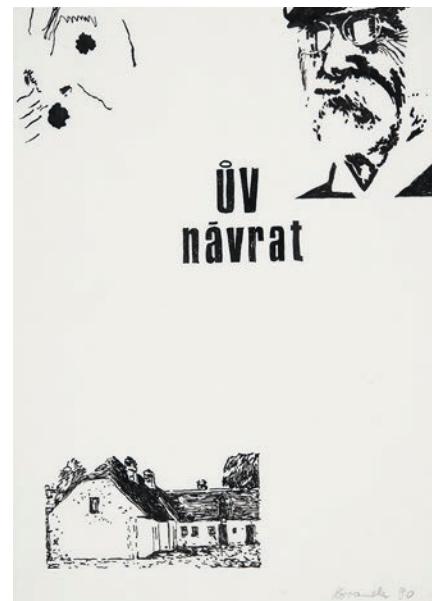
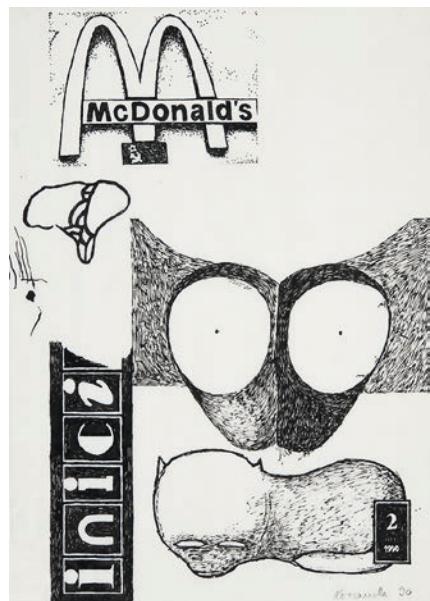
Jiří David, *Four-armed Samuel* (Čtyřruký Samuel), 1985, mezzotint, paper, 42×30.7 cm, inv. no. SKT 245

Jiří David, *Wedding Witnesses* (Svědkové svatby), 1985, mezzotint, handmade paper, 35.7×30.5 cm, inv. no. SKT 247

Jiří David, *Twin* (Dvojče), 1985, mezzotint, paper, 29.8×21 cm, inv. no. SKT 256

Jiří Kovanda, *Untitled (Bez názvu)*, pages from the catalogue of a *Na bidýlku* exhibition, 1990, ink, tracing paper, 30×21 cm, inv. no. SKT 108-111

Jiří Kovanda, *Untitled (Camila) (Bez názvu [Kamila])*, 1991, oil, varnish, wood, 20×20×4.5 cm, inv. no. SKT 135

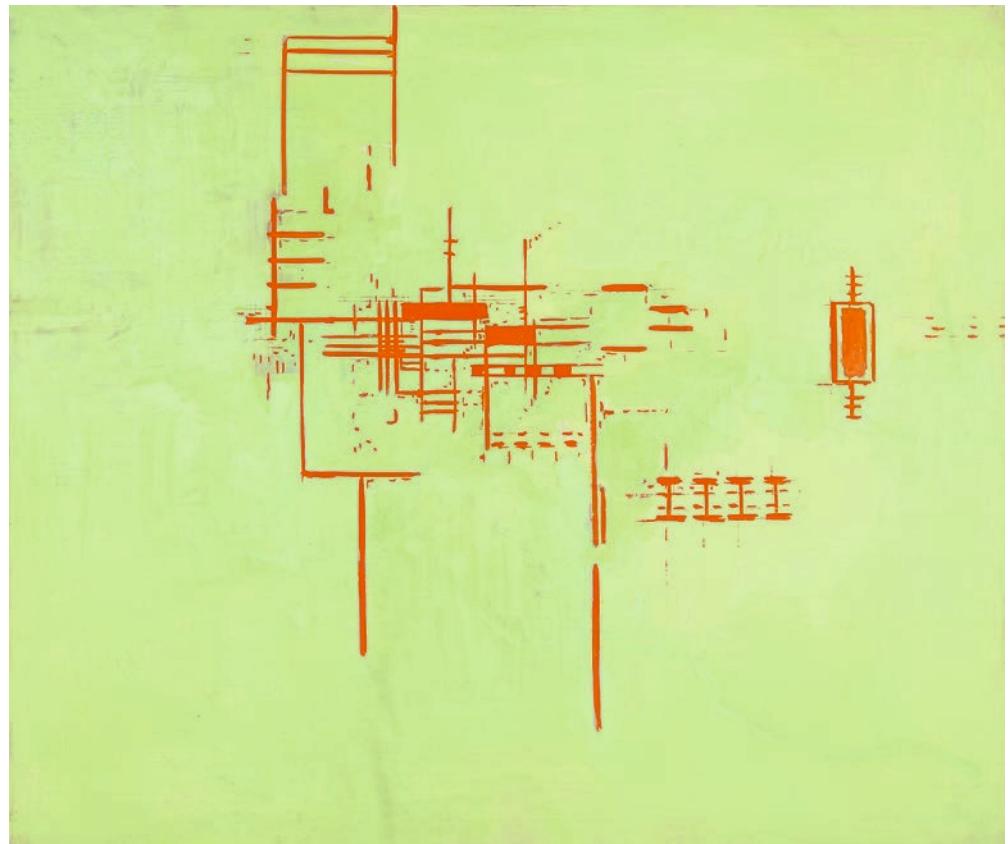
Jiří Kovanda, *Untitled (Carolina) (Bez názvu [Karolína])*, 1991, oil, varnish, wood, 20×20×4.5 cm, inv. no. SKT 137

Jiří Kovanda, *Untitled (Christina) (Bez názvu [Kristýna])*, 1991, oil, varnish, wood, 20×20×4.5 cm, inv. no. SKT 136

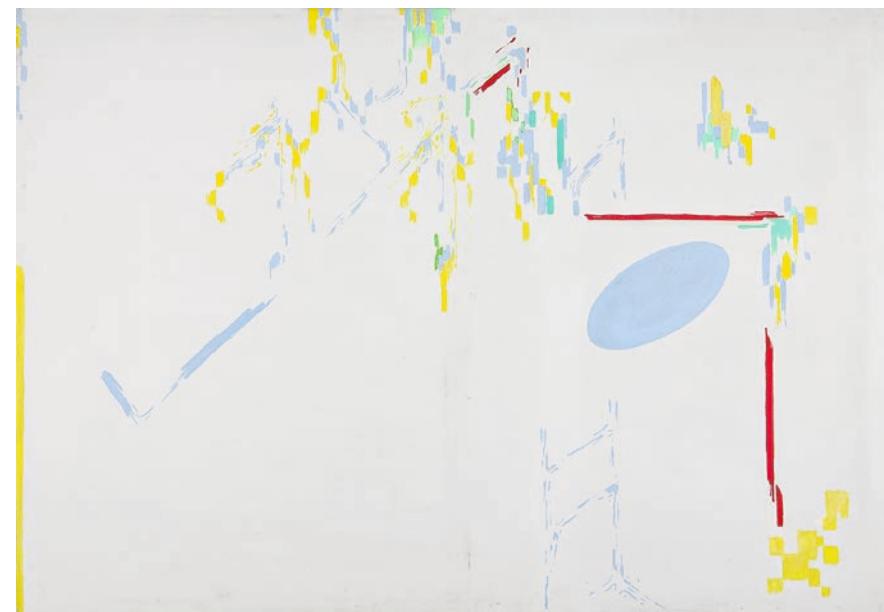
Jiří Kovanda, *Untitled (Květa) (Bez názvu [Květa])*, 1991, oil, varnish, wood, 20×20×4.5 cm, inv. no. SKT 138

Ján Mančuška, *Untitled (Olive Sector) (Bez názvu [Olivový sektor])*, 1999, oil on canvas, 111×130.5 cm,
inv. no. SKT 394

Ján Mančuška, *Blue Sector (Modrý sektor)*, 1998, oil on canvas, 120×170 cm, inv. no. SKT 396

Ján Mančuška, *Untitled (Bez názvu)*, c. 1998–1999, oil on canvas, 120×170 cm, inv. no. SKT 397

Andrew Gilbert, *Owly Pies*, 2003, oil pastel, paper, 100×70 cm, inv. no. SKT 589

262

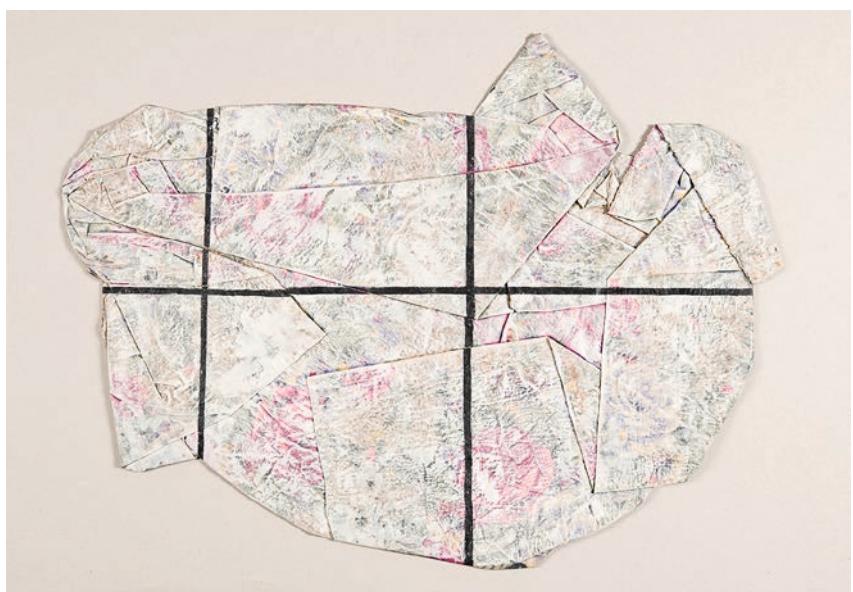

Andrew Gilbert, *Martyrdom of Saint Moojpooj and Vision of Sky transforming in to living texture of Birds*, c. 2004, oil pastel on paper, 100×70 cm, inv. no. SKT 591

Andrew Gilbert, *Saint Moojpooj vision of Tribal Holy Toast Ascension*, 2004, mixed media, paper, 100×70 cm, inv. no. SKT 598

263

Dalibor Chatrný, *Untitled* (Bez názvu), 2006–2007, mixed media, plastic tablecloth, acrylic,
each: 63×86 cm, inv. no. SKT 763

Karel Tutsch and Dalibor Chatrný at the opening of the *Parmenidés* exhibition at Na bidýlku, Brno, February 2007,
KTA, box number 2

Bibliography

The catalogue in this publication covers only a fraction of the vast collection of paintings, drawings, prints, sculptures, and objects. The website of the Gallery of Modern Art in Hradec Králové offers a permanent online database featuring nearly 1,300 items from the Karel Tutsch Collection.

Books and articles

- Adam Richard et al., *Česká malba 1985–2005: Sbírka Richarda Adama*, Brno 2006.
Adam Richard, Slovo sběratele, in Richard Adam et al., *Česká malba 1985–2005: Sbírka Richarda Adama*, Brno 2006.
Adam Richard – Alena Pomajzlová – Jiří Přibáň, 1984–1995. *Česká malba generace 80. let*, Brno 2010.
Adam Richard, *Raději sbírat motýly?*, Brno 2019.
Adamovič Ivan – Tomáš Pospiszyl (eds), *Planeta Eden*, Řevnice 2010.
Baleka Jan, *Oblastní galerie Hradec Králové 1953–63*, Havlíčkův Brod 1963.
Baudrillard Jean, Marginální systém: sběratelství, in Martina Pachmanová (ed), *Mít a být: Sběratelství jako kumulace, recyklace a obsese*, Praha 2008.
Bourdieu Pierre, The Forms of Capital, in John G. Richardson (ed), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, New York 1986, pp. 241–258.
Codignola Federica – Paolo Mariani, Investigating Preferences in Art Collecting. The Case of the François Pinault Collection, *Italian Journal of Marketing* III, 2002, No. 1.
Činátl Kamil – Jan Mervart – Jaroslav Najbert (eds), *Podoby česko-slovenské normalizace. Dějiny v diskusi*, Praha 2017.
David Jiří, Tak jo, Konfrontace, in Stanislav Diviš – Martin Dostál (eds), *Stanislav Diviš*, Praha 2008.
Dodatek k Almanachu Akademie výtvarných umění v Praze 1979–1989, Praha 1989.
Drvota Stanislav, *Osobnost a tvorba*, Praha 1973.
Eyal Gil – Iván Szelenyi – Eleanor R. Townsley, *Making Capitalism Without Capitalists. The New Ruling Elites in Eastern Europe*, London 2001.
Fišer Marcel (ed), *Diplomové práce na Akademii výtvarných umění v Praze 1969–1989*, Cheb 2018.
Friedl Peter, *Domestic / Works 1990–2002*, Linz 2002.
Gilman Ševčíková Františka – Tim Gilman Ševčík, S Kovandou v mysli, in Edith Jeřábková (ed), *Jiří Kovanda*, Ústí nad Labem 2010.
Groys Boris, *Logic of the Collection*, London 2021.
Hlaváček Ludvík, Tři čeští postmoderní umělci, in Petr Nedoma – Josef Prokeš (eds), *Pod jednou střechou: fenomén postmoderney v úvahách o českém výtvarném umění*, Brno 1994.
Hlaváček Ludvík, Postmoderna a neoexpresionismus, in *Dějiny českého výtvarného umění VI/2 (1958/2000)*, Praha 2007.
Hlaváček Ludvík, Rozvíjení osobních přístupů, nové skupiny a aktivity, in *Dějiny českého výtvarného umění VI/2 (1958/2000)*, Praha 2007.

- Horáček Radek, Je příroda skutečně krásná?, *Ateliér IV*, 1991, No. 19.
- Horáček Radek, Otvírání prostoru. (Rozhovor Radka Horáčka s Petrem Oslzlým o Galerii Zlevněné zboží, Divadlo v pohybu a Otevřeném dialogu), in *Zakázané umění II.*, Praha 1995.
- Horáček Radek, Karel Tutsch a Galerie Na bidýlku, *Ateliér XXI*, 2008, No. 5.
- Hůla Jiří – Barbora Špičáková, *Galerie H*, Kostelec nad Černými lesy 2016.
- Ingerle Petr, Karel Tutsch (1941–2008): Galerie Na bidýlku a další aktivity brněnského galeristy a sběratele, *Bulletin Moravské galerie v Brně*, 2016, No. 73.
- Janoušek Ivo – Karel Bogar – Kamil Drabina (eds), *České a slovenské umění v 70. a 80. letech na Ostravsku*, Frýdek-Místek 1991.
- Jeřábková Edith, Nekonečno, 10:9, ∞, in *Otto Zitko – Pavel Hayek* (exh. cat.), Dům umění města Brna 2012.
- Kahnweiler Daniel H., *Mé galerie a moji malíři*, Praha 1964.
- Kličová Eva, K umění transformace a europeizace, *Host XXXVI*, 2020, No. 8.
- Kokolia Vladimír, Karel na Bidýlku, in idem – Božena Správcová (ed), *Jení*, Praha 2012.
- Kolář Pavel – Michal Pullmann (eds), *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*, Praha 2016.
- Kolář Pavel, Čtyři „základní rozpozny“ východoevropského komunismu, in Pavel Kolář – Michal Pullmann (eds), *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*, Praha 2016.
- Komárek Vladimír, *Srdce ve skříni*, Praha 1995.
- Komárek Vladimír – Karel Žižkovský, *Vladimír Komárek: Soupis exlibris 1948–2002*, Kostelec nad Orlicí 2003.
- Linn Alexander (ed), André Butzer. *Unvollständiges Werkverzeichnis der Druckgrafik. Incomplete catalog raisonné of prints. Band I / Volume I 2001–2022*, Heidelberg 2022.
- Lomová Johanka, Bouřlivá všechnut: Rozhovor s Jiřím Načeradským, *Art & Antiques XII*, 2013, No. 9.
- Luhan Jiří – Petr Pouba, *Splátka na dluh*, Praha 2001.
- Magni Milan, Osmdesátá léta v Brně, aneb malý osobní exkurz do minulosti, in Marcela Macharáčková (ed), *Brněnská osmdesátá*, Brno 2010.
- Machonin Pavel – Milan Tuček, *Zrod a další vývoj nových elit v České republice. Od konce osmdesátých let 20. století do jara 2002*, Praha 2002.
- Mečl Ivan, Výzva k napsání..., in Edith Jeřábková (ed), *Jiří Kovanda*, Ústí nad Labem 2010.
- Morganová Pavlína – Terezie Nekvindová – Dagmar Svatošová (eds), *Výstava jako médium: České umění 1957–1999*, Praha 2020.
- Nedoma Petr – Josef Prokeš (eds), *Pod jednou střechou: fenomén postmoderty v úvahách o českém výtvarném umění*, Brno 1994.
- Netopil Pavel, Vézelay to Jerusalem, *Ateliér XVII*, 2004, No. 9.
- Olešová Bohuslava, Myslím na to, in Marcela Macharáčková (ed), *Brněnská osmdesátá*, Brno 2010.
- Olič Jiří (ed), *Výtvarná skupina Tvrdochlaví: 1987–1999*, Praha 1999.
- Pavelka Emil J., Z činnosti brněnské pobočky SSPE za prvé pololetí 1974, *Zprávy Spolku sběratelů a přátel exlibris*, 1974, No. 2.
- Pavelka Emil J., Z činnosti brněnské pobočky SSPE, *Zprávy Spolku sběratelů a přátel exlibris*, 1976, No. 1.
- Pečinková Pavla, *Jiří Sopko*, Praha 2007.
- Petlachová Hana, *Ateliér XX*, 2007, No. 22.
- Petrová Eva, Anketa Nová figurace, *Výtvarné umění XIX*, 1969, No. 9–10.
- Pospisyl Tomáš – Vladan Šír, „Skrepl's Black Jokes“ (Laughs): Interview with Vladimír Skrepl, *Umělec IV*, 2002, No. 4.
- Příkazská Petra (ed), *Biskup Josef Doubrava: milovník umění a mecenáš*, Hradec Králové 2019.
- Ptáček Jiří, Smisení generací, in Richard Adam (ed), *Česká malba 1985–2005: Sbírka Richarda Adama*, Brno 2006.
- Raab Jürgen, Alice Stepanek, Steven Maslin, *Kunstforum International*, 1993, No. 122.
- Ruller Tomáš, Mezi, in *Zakázané umění II.*, Praha 1995.
- Rusinko Marcela, Sbírka jako prostor vnitřní svobody: Nová vlna soukromého sběratelství v Československu po roce 1970, in Jiří Petrás – Libor Svoboda (eds), *Bezcasí: Československo v letech 1972–1977*, Praha – České Budějovice 2018.
- Rusinko Marcela, *Snad nesbíráte obrazy? Cesty soukromého sběratelství moderního umění v českých zemích v letech 1948–1965*, Brno 2018.
- Rusinko Marcela, Mýthus chudého „sběratele“ a Max Švabinský „čestným horníkem“, in Petr Jindra – Radim Vondráček (eds), *Tvůrce jako předmět dějin umění: Pozice autora po jeho „smrti“* (proceedings of the Sixth Congress of Czech Art Historians, September 2018), Praha 2020.
- Schöllhammer Georg, *Hinaus mit uns*, in Peter Friedl, *Hinaus mit uns*, Milano 1993.
- Sitkowska Maryla (ed), *Piwna 20/26 Emilia i Andrzeja D użewskich, 1980–1993*, Warszawa 1994.
- Smith Sandra S., Mobilizing Social Resources. Race, Ethnic, and Gender Differences in Social Capital and Persisting Wage Inequalities, *The Sociological Quarterly* XLI, 2000, No. 4.
- Smolik Noemi, Schauder oder auf der Suche nach der verlorenen Verzauberung, in Stefan Bohnenberger, *Guckkästen*, Freiburg 1993.
- Smolik Noemi, Die Ketzer in der Goldenen Stadt, *FAZ*, 2007, No. 41. Sozanský Jiří, 1969 rok zlomu, Praha 2015.
- Sozanský Jiří, *Post scriptum*, Praha 2021.
- Svobodová Marika – Jana Vránová (eds), *Mladí přátelé výtvarného umění (MPVU)*, Brno 2020.
- Šustrová Petruška, Rodinný portrét v interiéru. Rozhovory s manželkami umělců, *Výtvarné umění IV*, 1993, No. 1.
- Too Cool for School. A look back at Hamburg's Akademie Isotrop with Hans-Christian Dany, Abel Auer interviewed by Nick Currie and Birgit Megerle, *Frieze*, Summer 2016, No. 24.
- Tutsch Karel, Václav Houf..., *Zprávy Spolku sběratelů a přátel exlibris*, 1974, No. 1.
- Valoch Jiří, Brněnský okruh, in *Zakázané umění I.*, Praha 1995.
- Valoch Jiří, „Moje osmdesátá“ na vertikální ose, in Marcela Macharáčková (ed), *Brněnská osmdesátá*, Brno 2010.
- Vaňous Petr, Expresivní nomádista Markus Selg, A2, 2008, No. 15, <https://www.advojka.cz/archiv/2008/15/expresivni-nomadista-markus-selg>, retrieved 5. January 2024.
- Venclov Slavomil, *České grafické novoročenky: Minulost a současnost*, Pelhřimov 2012.
- Vladimír 518, *Kmeny 0: městské subkulturny a nezávislé společenské proudy před rokem 1989*, Praha 2013.
- Volná Katka – Jakub Jareš – Matěj Spurný et al., *Prověřená fakulta. KSČ na Filozofické fakultě UK v letech 1969–1989. Edice dokumentů*, Praha 2009.
- Vykoukal Jan, Můj přítel Karel, in Marcela Macharáčková (ed), *Brněnská osmdesátá*, Brno 2010.
- Wohlmuth Radek, Christian Macketanz, *Art & Antiques*, April 2014, <http://www.artantiques.cz/christian-macketanz>, retrieved 21. September 2023.
- Zemánek Jiří, Harold Schouten – Malováno na vodě, *Ateliér V*, 1992, No. 22.
- Ze spolkového života, *Zprávy Spolku sběratelů a přátel exlibris*, 1974, No. 1.
- Zhoř Igor, Brněnské výtvarné samizdaty, *Ateliér*, 1991, No. 4.
- Zhoř Igor, *Proměny soudobého výtvarného umění*, Praha 1992.
- Zitko Otto, *Räume*, Bern 1996.
- Zivný Ladislav J., *Desatero kapitol o sbírání exlibris*, Praha 1941.

Exhibition catalogues

- Antonín Střížek. *Malerei – Zeichnungen* (exh. cat.), Universitát Innsbruck 1993.
- Camera Austria International* (exh. cat.), 1991/1992, No. 38, *Symposion über Fotografie XI*.
- David Jiří, *Skryté podoby: Hidden Image* (exh. cat.), Galerie Rudolfinum, Praha 1995.

Fišer Marcel, Jiří Načeradský. *Podle fotografie* (exh. cat.), Galerie výtvarného umění v Chebu 2021.

Horáková & Maurer: *Černá pole: Tugendhat Bufet* (exh. cat.), Brno, Vila Tugendhat, Graz 1993.

Jiří David: *V čase své odvrácené tváře* (exh. cat.), galerie Na bidýlku, Brno 1992.

Josef Dabernig / Otto Zitko (exh. cat.), galerie Na bidýlku, Brno 2004.

Kacíř & spol. *Montáž na ose Brno–Berlin* (exh. cat.), Dům umění města Brna 2006.

Kovanda Jiří, *Snížený rozpočet* (exh. cat.), Mánes, Praha 1998.

Kuspit Donald, *Return to Stability*, in *Regreso al Futuro. III Exposición International* (exh. cat.), Centro de Arte la Regenta, Santa Cruz de Tenerife 1991.

Nedoma Petr, *Bohuslava Olešová – Objekty, malby* (exh. cat.), galerie Na bidýlku, Brno 1987.

Osudová zařízení. *Sběratelé moderního umění I. 1900–1996* (exh. cat.), Národní galerie v Praze 1996.

Otto Zitko (exh. cat.), galerie Na bidýlku, Brno 1993.

Prager Anker (exh. cat.), Köln 2002.

Rousová Hana, Vladimír Novák: *Obrazy* (exh. cat.), Galerie hlavního města Prahy 1987.

Smolíková Marta, Kateřina Štenclová – *Obrazy* (exh. cat.), galerie Na bidýlku, Brno 1990.

Vézelay to Ulundi (exh. cat.), galerie Na bidýlku, Brno 2006.

Zhoř Igor, *Mladí pražští výtvarníci* (exh. cat.), Vysokoškolský klub, galerie Na bidýlku, Brno 1986.

Zhoř Igor, Mirka Slámová – Kresby (exh. cat.), galerie Na bidýlku, Brno 1988.

Sources

Interviews and correspondence

Radek Horáček's interviews with: Jiří David (8 April 2022), Stanislav Diviš (20 April 2022), Eva Kofátková (28 April 2022), Guido Baudach (29 April 2022), Jiří Kovanda (1 July 2022), Michal Gabriel (25 November 2022), Petr Novotný (29 November 2022), Jarmila Janků (14 February 2023), Irena Velková and Jan Velek (19 February 2023), memoir, Jindřich Tutsch (31 May 2023), Jiří Vorliček (14 June 2023).

Petra Příkazská's interviews with: Štěpán Pech (22 February 2022), Jiří Havlíček (12 May 2022), Andrew Gilbert (18 May 2022), Stanislav Diviš (10 February 2023), Jiří David (29 March 2023), Antonín Střížek (12 April 2023), Jiří Sozanský (18 April 2023), Josef Chloupek (19 April 2023), Tomáš Svoboda (15 September 2023), Ladislav Daněk (20 September 2023), Josef Bolf (26 September 2023), Jiří Petrbok (8 December 2023).

František Zachoval's interviews with: Jaroslav Stejskal (7 April 2022), Jaroslav Štěpánek (15 September 2023; 13 December 2023), Zdenek Felix (26 September 2023), Alice Stepanek and Steven Maslin (23 October 2023), Christian Macketanz (21 September 2023; 27 October 2023), Astrid Sourkova (25 October 2023), Ulric Roldanus (8 November 2023), Jiří Georg Dokoupil (27 November 2023), Marek Pokorný (15 March 2024).

Petra Příkazská and František Zachoval's interview with: Jindřich Tutsch (14 January 2022; 1 July 2022).

Marianna Placáková's interviews with: Kateřina Štenclová (14 October 2022), Erika Bornová (21 November 2022), Erika Pfeifferová (23 November 2022), Marie Břichler Suchánková (28 November 2022), Nadja Rawa (2 December 2022), Mirka Slámová (6 December 2022), Bohuslava Olešová (8 December 2022), Eva Prokopcová (7 February 2023), Eva Vejražková (2 March 2023).

Interviews recorded for Paměť národa (<https://www.pametnaroda.cz/cs/vytvarnici>, retrieved 12 December 2022): František Skála (13 April 2015), Jiří Kornatovský (17 April 2015), Jaroslav Róna (23 April 2015), Tomáš Cisařovský (25 October 2016), Stanislav Diviš (6 November 2020), Jiří David (10 August 2021).

František Zachoval's email and other correspondence with: Peter Friedl (21 September 2023; 25 November 2023), Josef Dabernig (27 October 2023), Tamara Horáková

(14 November 2023), Stefan Bohnenberger (11 December 2023), Thomas Winkler (21 December 2023), Dagmar Sörgel (17 January 2024), Harold Schouten (23 January 2024).

Marianna Placáková's email correspondence with: Kateřina Štenclová (28 October 2022).

Archival documents

Letter from Dr Peter Ludwig (5 March 1979), Gallery of Modern Art in Hradec Králové, Karel Tutsch Archive, KTA box no. 3.

Letters from Pavel Želechovský to Karel Tutsch (21 October 1989, 8 November 1989, 11 November 1989 and 18 May 1990), Gallery of Modern Art in Hradec Králové, Karel Tutsch Archive, KTA box number 3.

Hartmut Sörgel's New Year's greeting for 1995, Gallery of Modern Art in Hradec Králové, Karel Tutsch Archive, KTA box no. 3.

Velková Irena – Velek Jan, Karel Tutsch (unpublished text drawn up on 19 February 2023 for use in this publication).

University theses

Havlíčková Petra, *Karel Tutsch, významný brněnský galerista a sběratel* (bachelor's thesis), Ústav hudební vědy FF MU, Brno 2016.

Havrdovalová Monika, *Základní umělecké školy v systému školství a ZUŠ Semily* (master's thesis), Hudební katedra PdF UHK, Hradec Králové 2020.

Lahodová Kateřina, *Galerie MXM* (master's thesis), Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha 2017.

Ledvina Josef, *Postmoderna v Čechách: Teorie v praxi / Praxe v teorii* (dissertation), Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha 2019.

Internet sources

abART, <https://cs.isabart.org/exhibition/6218>, retrieved 13 December 2023.

Agosto Foundation, <https://www.agosto-foundation.org/cs/stefan-bohnenberger>, retrieved 9 December 2023.

Film portrait of Miroslav Tichý: <https://www.youtube.com/watch?v=5MzzGuHvzNQ>, retrieved 6 February 2024.

Fungus: Site Survey 1145–1994. Symposium and Exhibition on Ecology and Art (Fungus: Průzkum místa 1145–1994. Sympozium a výstava o ekologii a umění), Plasy Monastery, 24 September – 23 October 1994, see <https://www.agosto-foundation.org/cs/stefan-bohnenberger>, retrieved 9 December 2023.

Peter und Irene Ludwig Stiftung, <https://ludwigstiftung.de>, retrieved 19 May 2023.

Tomáš Vaněk, in Miroslav Buriánek, *Stíny věcí. Portrét výtvarníka Jana Mančusky* (radio documentary), 14 January 2021, <https://vltava.rozhlas.cz/stiny-veci-portret-vytvarnika-jana-mancusky-7961554>, retrieved 5 January 2024.

Mr Tutsch at the Customs House, please refer to <https://www.youtube.com/watch?v=8JjYKQPb1zU>, retrieved 21 September 2023.

Resümee

Die Sammlung, die der Brünner Kunstliebhaber, Kunstsammler und Galeriebesitzer Karel Tutsch (1941–2008) aufbaute und die Galerie für moderne Kunst Hradec Králové im Jahr 2021 erwarb, ist eine Nahaufnahme unermesslicher Anstrengungen, freundschaftlicher Bindungen und einer Wandlung des Kunstverständnisses. Sie zeichnet sich durch ihre Geschlossenheit und ihr scharf umrisenes Profil aus und enthält Werke von Künstlerinnen und Künstlern, die wesentlich an der Entwicklung der tschechischen zeitgenössischen Kunst beteiligt waren: Jiří Načeradský, Jiří Sopko, Antonín Střížek, Naděžda Plíšková, Alena Kučerová, Jiří Kovanda, Jiří David, Jiří Petrbok und Ján Mančuška.

Als Beleg für eine sammlerische Absicht ist diese Kollektion jedoch in gewissem Maße unleserlich. Nicht nur, dass Tutsch vermutlich nie einen systematischen Überblick über die einzelnen Sammlungsgegenstände führte – er schrieb auch nirgends über seine Sammlung und erwähnte sie nur lakonisch. Ähnliche Unklarheiten umhüllen auch ihn selbst. Persönlich oder vom Hörensagen kannten Tutsch praktisch alle, die sich in den 70er und 80er Jahren in der „künstlerischen Grauzone“ bewegten – insbesondere dank der Galerie „Na bidýku“, der ältesten Privatgalerie in der Tschechoslowakei und später in Tschechien, die Tutsch in Brünn in den Jahren 1986–2008 betrieb und in der er insgesamt 169 Events veranstaltete. Trotzdem konnte kaum jemand von sich behaupten, dass er diesen Sammler und Galeristen „wirklich kannte“. Über sein vielfältiges Schaffen entstanden keinerlei dokumentarischen Belege, mit Ausnahme der Ausstellungskataloge, die allerdings nur die ausgestellten Künstler abhandeln, nicht jedoch den Galeristen.

Seine Verschlossenheit ist teilweise ein Spiegelbild der geschichtlichen Situation, in der er mit dem Aufbau seiner Sammlung begann: Tutsch hatte mit Sicherheit nicht das Bedürfnis, sich seiner Tätigkeiten im Bereich der Vermittlung des Kunstwerkaustauschs in der Zeit der sog. Normalisierung, nach der Niederschlagung des Prager Frühlings, öffentlich zu rühmen. Gleichzeitig war Tutschs Beziehung zu den Werken anscheinend eine sehr intime Angelegenheit. Wer war Tutsch also, gesehen durch die Linse seiner Sammlung und der einzelnen Objekte – Gemälde, Zeichnungen, Grafiken, Plastiken und weitere Kunstgegenstände, die er in 30 Jahren in seiner winzigen Ein-Zimmer-Wohnung und auf dem anliegenden Dachboden ansammelte? Was verbindet diese scheinbar so unterschiedlichen Werke? Was brachte ihn dazu, sich für – auf den ersten Blick – derart ungleichartige Werke der zeitgenössischen bildenden Künste zu interessieren? Gerade diese Fragen sucht das Buch, das die geneigten Leserinnen und Leser in den Händen halten, zu beantworten.

Die Publikation *Generationsübergreifende Kunst. Der Sammler und Galerist Karel Tutsch (1941–2008)* (Art Across Generations. Karel Tutsch, Collector and Gallerist [1941–2008]) zeichnet die Anfänge, die Entwicklung und den Charakter von Tutschs Sammlung umfassend nach; sie beschäftigt sich damit, wie er die Werke erhielt oder beschaffte; und in Teilen kartiert sie auch die Aktivitäten der Galerie „Na bidýku“. Die Grundlage für dieses

Forschungsprojekt bildeten Archivquellen (Tutschs persönliche Korrespondenz und sein Archiv, Fonds von Museen und Sammlungen), die um Kontextquellen (Zeitungsaufsteller, Verbandsmitteilungen, Originalkataloge, Fachpublikationen und Fachpresse) und viele kritisch bewertete Interviews mit in- und ausländischen Künstlern und anderen Zeitzeugen ergänzt wurden. Die meisten davon wurden direkt für die Zwecke dieses Projekts angefertigt.

Das Buch enthält Texte mehrerer Autoren, die Tutsch und seine Sammlung aus verschiedenen Perspektiven betrachten. Radek Horáček beschäftigt sich im Text „Wir treffen uns in „Na bidýku!“ Der Galerist Karel Tutsch und das künstlerische Brünn der 80er und 90er Jahre“ (Birds of a feather. Karel Tutsch's gallery and the Brno art scene in the 80s and 90s) mit der Brünner Kunstszene in den letzten beiden Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts – sowohl mit ihren Bewegkräften als auch mit konkreten Ausstellungsräumen. Er konzentriert sich auf das Programm und die Funktionsweise der Galerie „Na bidýku“ und arbeitet mit den persönlichen Erinnerungen der damaligen Akteure.

Der Beitrag „Wer war Karel Tutsch. Sammelstrategien und Sammlungsentwicklung“ (Unravelling Karel Tutsch. His collecting strategies and the curation of his collection) von Petra Příkazská stellt eine detaillierte Geschichte der Sammlung dar, von ihren Vorfahren und der Entstehung in den 70er Jahren bis hin zur Jahrtausendwende, als Tutsch die Sammlung revidierte und einige Teile Galerien und Museen schenkte. Der Text zeigt auf, wie der Sammler Künstlerinnen und Künstler aussuchte und ansprach. Er versucht gleichzeitig, die grundlegenden Parameter von Tutschs Auswahl und die schrittweise Verfeinerung und Änderung seines Geschmacks zu fassen, die sich in den persönlichen Beziehungen zu den Künstlern und in den vertretenen Werken widerspiegeln – von Exlibris und kleinen Grafiken bis hin zu Beispielen der postmodernen Kunst und der Konzeptkunst.

Der Text von František Zachoval „Das internationale Programm der Galerie und Werke in der Sammlung“ (Na bidýku's international programme and works in the collection) widmet sich den ausländischen Künstlern in Tutschs Sammlung sowie in der Dramaturgie der Galerie „Na bidýku“. Er beschreibt, wie der Sammler Kontakte im Ausland knüpfte, und erläutert die Organisation und Form der einzelnen Ausstellungen sowie Erwerbungen, die ggf. daraus hervorgingen. Die Präsentation ausländischer Künstler in der Galerie „Na bidýku“ setzt er in einen landesweiten Kontext, da Tutsch mit seinen Aktivitäten den damaligen, auf Tschechien orientierten Betrieb der entsprechenden Institutionen in beträchtlichem Maße supplementierte und gleichzeitig das Einkaufsverhalten weiterer Sammler inspirierte.

Der kontextuelle Beitrag von Marianna Placáková, „Wie eine Generation entsteht. Sammlungen, Institutionen und Kontakte in den 80er Jahren“ (How a generation is made. Collections, institutions, and contacts in the 1980s), tritt absichtlich einen Schritt von der Persönlichkeit des Galeristen selbst zurück und versucht, den damaligen Kunstbetrieb mit größerem Abstand zu betrachten. Sie geht von der Tatsache aus, dass in Tutschs Sammlung relativ wenige Künstlerinnen vertreten sind. Sie betrachtet die Situation von Frauen in der Kunst in den 80er Jahren allgemein und sucht nach spezifischen Bedingungen und Hindernissen, die deren Möglichkeiten beeinflussten oder beeinträchtigten, sich in bestimmte künstlerische oder soziale Gruppen einzubinden. Ihr Ziel ist es, die Formierung der Vorstellung über die künstlerische Generation der 80er Jahre in der Tschechoslowakei zu verdeutlichen, die heutzutage fast gänzlich auf (männliche) Künstler beschränkt ist, die insbesondere von der Gruppe „Tvrdochlaví“ (Die Dickköpfigen) repräsentiert werden.

Im letzten Teil des Katalogs werden ausgewählte Werke der Sammlung vorgestellt, interpretiert sowie in gegenseitige Zusammenhänge und Themenkreise gesetzt. Ziel ist es hier, den Leserinnen und Lesern eine Orientierung in Tutschs umfangreicher Kollektion zu bieten, die von ihm selbst nie kommentiert oder intern kategorisiert wurde.

Das Ziel des Buchs ist es, die spezifische Kultur der privaten Kunstsammelszene in der Zeit der Normalisierung näher zu bringen, die sich in einer gewissen Grauzone abspielte und versuchte, möglichst wenig Aufmerksamkeit von staatlichen Stellen auf sich zu ziehen. Wie Tutschs Beispiel belegt, waren nicht nur finanzielle Gründe ein Motiv für diese Sammlertätigkeit, sondern auch ein gewisses Bemühen um eine Selbstrealisierung und um eine Einbindung in Kreise ähnlich Gesinnter. Das Buch bringt neue Erkenntnisse – nicht nur zu Tutschs Galerie und Sammlung, sondern auch allgemeiner zum Kunst-,

Ausstellungs- und Sammlungsbetrieb in den letzten beiden Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts. Es ergänzt Erkenntnisse zu spezifischen gesellschaftlichen Beziehungen in den Zeiten der Normalisierung und knüpft an aktuelle Bemühungen um eine komplexere Sicht auf diese Zeit an.

Ein praktisches Ergebnis des Forschungsprojekts ist die systematische Erfassung der vorhandenen Dokumente und die Entstehung des Karel-Tutsch-Archivs; außerdem und vorrangig auch die Ausstellung *Wie man Kunst sammelt: Die Geschichte von Karel Tutsch* (Jak sbírat umění: příběh Karla Tutsche, 28. April 2024 – 12. Oktober 2025, Galerie für moderne Kunst Hradec Králové), die auf der Grundlage neuer Erkenntnisse den Weg des Galeristen von einem Amateursammler, der sich für kleine Grafiken und Exlibris interessierte, zu einem anerkannten Sachverständigen und Eigentümer einer der bedeutendsten Sammlungen seiner Zeit rekonstruiert.

Die Galerie für moderne Kunst Hradec Králové hat durch den Erwerb der Sammlung von Karel Tutsch ihren Fonds um bedeutende Werke von Künstlern der Generation der 70.–90. Jahre bereichert und garantiert vor allem gleichzeitig, dass diese Sammlung auch weiterhin als Ganzes erhalten bleibt und der Öffentlichkeit zugänglich gemacht wird. So bleibt eine historisch einzigartige Sammlung erhalten, die – wie aus den Texten in dieser Publikation klar wird – nicht nur etwas über die Persönlichkeit des Sammlers aussagt, sondern auch über die stark variierenden Etappen der tschechoslowakischen bzw. tschechischen jüngeren Geschichte.

Index

- Adam, Richard 56, 57, 70, 71, 91, 101, 103, 124
Adesko, Douglas 77
Alloway, Lawrence 21
Anderson, Laurie 20
Angermann, Peter 89
Arbes, Jakub 156
Axman, Miloš 105

Bachmann, Ingeborg 121
Balabán, Daniel 68, 76, 225
Balcar, Jiří 46, 47, 130, 136,
Baleka, Jan 36
Bara (Hans-Peter Thomas) 24, 26, 69, 97, 98, 101
Bartuszová, Anna 106
Baudach, Guido 14, 26, 71, 93, 94, 37, 101, 253
Baudrillard, Jean 8, 31
Baumbruck, Michal 118
Bělohradský, Václav 123
Beránek, Jiří 51
Beran, Zdeněk 65
Birchler Suchánková, Marie 104, 107, 109, 111, 114, 120, 126, 127
Blažek, Michal 76
Bohnenberger, Stefan 58, 86, 87, 92
Bolf, Josef 22
Bornová, Erika 104, 106, 113, 115, 116, 120, 122, 123
Born, Adolf 107
Boštík, Václav 18
Boudník, Vladimír 16, 46, 47, 130, 135
Bourdieu, Pierre 106
Bradáček, Jiří 109
Březina, Roman 145
Bubánová Tauchmannová, Simona 76

Bubán, Stanislav 65, 76
Bühler, Jochen 93, 94, 98
Bukovský, Ivan 51
Buren, Daniel 20
Butzer, André 24, 26, 69, 71, 94, 97, 98, 101, 253, 254, 264

Caban, Michal 114
Cabot, Roberto 58, 83–85
Cenek, Filip 88, 92, 100
Cihlář, Michal 19
Císařovský, Josef 107
Císařovský, Tomáš 76, 104, 107, 113, 123
Crane, Jeff 68, 91
Czerpak, Katarzyna 104, 127

Čapek, Josef 37
Čepelák, Ladislav 104
Černý, David 59
Černý, Dušan 76
Čeřovský, František 29
Čiháková Noshiro, Vlasta 46

Dabernig, Josef 88, 89, 92, 100
Dahlem, Björn 98
Daněk, Josef 70
Daněk, Ladislav 22, 64
Danielowitz, Pavel 145
David, Jiří 7, 18, 21–23, 32, 34, 49, 54, 55, 59, 61, 66, 76, 105, 106, 110, 114, 115, 123, 124, 138, 145, 181, 182, 184–189, 210, 211
Deleuze, Gilles 85
Diviš, Stanislav 23, 34, 54, 55, 59, 65, 76, 104–106, 110, 114, 115, 123, 124, 181, 182, 190–192
Dlužewski, Andrzej 53

- Dlużewski, Emilia 53
 Dočekalová, Milada 118
 Dokoupil, Jiří Georg 22, 24, 58, 59, 65, 78, 79, 83, 84, 86, 89, 90, 92, 184
 Doležal, Ondřej 21
 Dopitová, Milena 76
 Doubrava, Josef 130
 Drvota, Stanislav 156–158
- Fantura, Josef 66
 Felix, Zdeněk 20, 24, 25, 46, 69, 98, 99
 Fillá, Emil 37
 Fischer, Daniel 66, 138
 Florian, Josef 107
 Foll, Jan 114
 Friedl, Peter 58, 82, 83, 92, 252
 Fuchs, Habima víz Sourkova, Astrid
 Fulíková, Kvetoslava 103, 266
 Furler, Tine 98
- Gabriel, Michal 23–26, 32, 54, 55, 68, 76, 181, 183, 206–208, 253
 Gebauer, Kurt 9, 51, 58, 63, 64, 68, 76, 113, 115, 172, 173, 180, 183
 Gilbert, Andrew 24, 69, 94–96, 98, 101, 253, 254, 262, 263
 Goralčík, Vladimír 138
 Gorbachev, Mikhail 18
 Goya, Francisco de 253
 Griesmann, Dirk 80
 Groetz, Thomas 98
 Groys, Boris 71
 Grůza, Antonín 46
 Gschwandtner, Robert 100
 Guattari, Félix 84
 Gutfreund, Otto 37
- Hampl, Josef 66, 138
 Havel, Václav 79, 80, 114, 210
 Havlíček, Jiří 9, 38, 40–46, 65, 137, 138, 141, 142, 266
 Havlíčková, Petra 21, 29
 Havlík, Vladimír 22, 65
 Hayek, Pavel 23, 71, 89, 92, 100, 101, 138, 266, 267
 Heil, Mirjam 80
 Heinzmüller, Thilo 69, 71, 94, 97, 98, 101
 Heizer, Michael 20
 Helbig, Thomas 69, 71, 94, 97, 98, 101
 Hendriks, Mariës 80, 81
 Hlaváček, Ludvík 103
 Hliněnský, Robert 18
 Hoet, Jan 21
 Hofer, Andreas (Andy Hope 1930) 98
 Hofman, Vlastislav 130
 Höhmová, Zdena 20
 Horáček, Radek 23, 27, 69, 83
- Horáčková, Květa 25
 Horáková, Tamara 79, 80, 100
 Horálek, Jaroslav 76
 Houf, Václav 137, 142
 Hrdina, Ivan 139
 Hudeček, Aleš 68, 225, 248, 249
 Hůla, Jiří 53
 Hůla, Zdeněk 53
 Humhal, Pavel 66, 76
 Huneke, Helena 69, 94, 95, 98
 Hüppauff, Marcel 69, 94, 98, 101
- Chalupecký, Jindřich 17, 46
 Chatrný, Dalibor 17, 106, 138, 266, 268, 269
 Chloupek, Josef 16, 18, 54
- Ingerle, Petr 30, 61
- Janků, Jarmila 15
 Jankovič, Jozef 66, 122, 138
 Janoušek, Vladimír 18
 Janoušková, Věra 17, 18, 116
 Jeffers, Robinson 121
 Jeřábková, Edith 100
 Jetelová, Magdalena 20
 Jiřoudek, František 105
 Jiřousová, Juliána 107
 Jiřousová, Věra 125
 Joffe, Jasper 69, 97, 253, 258, 259
 John, Martin 212
 Jochmann, Petr 22
- Kahnweiler, Daniel-Henry 19
 Karkanová, Hana 78
 Karner, Andreas 100
 Karsten, Jan 57
 Kennedy, Susanne 96
 Klee, Paul 254
 Klemperer, Viktor 83
 Klimeš, Svatopluk 44, 49, 61, 65, 66, 116, 138
 Knap, Jan 49, 83, 89, 90, 92
 Kneihsl, Erwin 98, 101
 Knížák, Milan 16, 210
 Knoll, Hans 15
 Kocman, Jiří Hynek 16
 Koek, Gerard 58, 80, 81
 Kokolia, Vladimír 20, 25, 54, 59, 74, 76, 82, 92, 123, 145, 181, 183, 200–203, 266
 Kolář, Jaroslav 68
 Komárek, Vladimír 44, 45, 50, 137–139, 143
 König, Christine 15, 83
 Könemann, Nina 98
 Konvička, Richard 76, 138
 Korbička, Pavel 138
- Kornatovský, Jiří 106
 Körner, Maja 69, 94, 97, 98
 Korpaczewski, Igor 123
 Kosková, Inge 21, 22, 138
 Kosuth, Joseph 15
 Kotalík, Jiří 51, 172
 Kotátková, Eva 19, 22
 Kotík, Jan 24, 78
 Kotrba, Marius 68
 Kovanda, Jiří 7, 11, 18, 21, 22, 25, 31, 32, 49, 53, 55–59, 61, 65, 68, 76, 83, 92, 101, 123, 124, 145, 212–223
 Kramář, Vincenc 7
 Krbůšek, Jaroslav 118
 Krejcar, Libor 125
 Kroupa, Adolf 16, 46
 Kríž, Ivan 138
 Kríž, Jan 58
 Kubišta, Bohumil 37
 Kubový, Jiří 138
 Kučerová, Alena 7, 46–48, 103, 145, 148, 149
 Kulhánek, Oldřich 44, 137, 140
 Kunc, Milan 83, 89, 90
 Kundera, Ludvík 17
 Kunisch, Matthias 80
 Kunze, Michael 100
 Kvíčala, Petr 15, 54, 138, 183, 204, 205, 266
- Lamač, Miroslav 46
 Lamr, Aleš 39, 47, 48, 66, 145, 150, 266
 Lassnig, Maria 90
 Launhardt, Lina 93, 94, 96, 98
 Ledvina, Josef 124
 Lehmann, Andrea 101
 Lekeš, Miroslav 101
 Lengenfelder, Jochen 94, 98
 Lhotský, Zdeněk 109, 113, 122
 Libenský, Stanislav 112, 113
 Liefland, Joep van 98
 Lindena, Kalin 69, 99, 103, 265
 Ludwig, Peter 40
 Lysáček, Petr 76
- Macketanz, Christian 49, 58, 68, 71, 83, 90–92, 96, 100, 101, 252, 256
 Magni, Milan 70
 Mainier, Martin 76
 Mančuška, Ján 7, 11, 19, 22, 49, 62, 67, 68, 223–225, 234–241
 Margreiter, Dorit 101
 Marhoul, Václav 114
 Maslin, Steven 58, 83, 84, 86, 252
 Mašík, Tomáš 22
 Maurer, Ewald 79, 80, 100
 Mayr-Nusser, Georg 69, 100
 Mečl, Ivan 55, 56
- Megerle, Birgit 93
 Merta, Jan 18, 21, 44, 49, 61, 76
 Merta, Vladimír 76
 Mikuláštík, Milan 90
 Mikula, Jiří 112
 Miller, Gerold 101
 monogrammist T.D (Dezider Tóth) 138
 Mžyk, Josef 66
- Náčeradský, Jiří 7, 17, 18, 21, 25, 44, 46–48, 50–53, 55, 56, 59, 139, 145, 152, 153, 156–162, 169–172, 181
 Najbrt, Aleš 19
 Nedoma, Petr 20, 118
 Neff, Ondřej 37
 Némcová, Jaromíra 104, 120
 Němec, Martin 65
 Nenička, Jaroslav Jonáš 92
 Nesáral, Michal 76
 Nešleha, Pavel 52
 Neumann, Ivan 58
 Nieslony, Boris 20
 Nikl, Petr 23, 66
 Novák, Luděk 46
 Novák, Vladimír 9, 44, 51, 64, 65, 145, 172, 174–176
 Novotný, Petr 15, 22
 Nowak, Willi 130, 131
- Olešová, Bohuslava 9, 18, 64–66, 104, 106, 107, 115, 118–122, 127, 266
 Opltová, Kateřina 106
 Oplt, Oldřich 108
 Orlik, Emil 130, 132
 Orozovič, Zdravko 109
 Orsini-Rosenberg, Markus 100
 Oslzlý, Petr 17, 18, 20
 Ouhel, Ivan 44, 51, 138, 145, 172, 177
- Paderlík, Arnošt 109
 Padrtá, Jiří 46
 Pakesch, Peter 87
 Palla, Marian 16, 59
 Parmiggiani, Claudio 65, 93
 Pastrník, Petr 115
 Pavláč, Petr 44, 51, 172, 178
 Petlachová, Hana 88
 Petrbock, Jiří 7, 19, 21, 22, 33, 49, 62, 65, 83, 138, 223, 224, 226–233, 253
 Petrová, Eva 46
 Pfeifferová, Erika 104, 108, 109, 111, 120, 122, 127
 Picasso, Pablo 19
 Piesen, Robert 47, 130, 134
 Pileček, Jindřich 44
 Písářík, Petr 76
 Pištěk, Jan 76, 123

Plaček, Vratislav 108
Placht, Otto 123, 181, 182, 193
Plíšková, Naděžda 7, 46–48, 103, 139,
144–147
Pocock, Philip 85
Pokorný, Marek 69, 92, 97, 101, 253
Politi, Giancarlo 20
Pomajzlová, Alena 118
Pospisyl, Tomáš 59
Prachatická, Markéta 123
Prachatická, Vlasta 123
Procházka, Petří 15
Procházka, Tomáš 123
Prokopcová, Eva 104, 106, 109, 110, 120
Prokopec, Jan 110
Ptáček, Jiří 67

Rainer, Arnulf 15
Rajnišová, Magdalena 104, 108, 114–118,
126, 182
Rawa, Nadja 104, 109–111, 116, 117, 120,
127
Riedlbauchová, Martina 104, 114, 126
Richtr, Pavel 118
Roldanus, Ulrich 68, 91, 92, 252, 253, 257
Róna, Jaroslav 112–114, 124
Rossí, Božena 106
Rossí, Karel 106
Rossí, Tomáš 106
Ruller, Tomáš 20, 76
Ruml, Jan 113
Rusinko, Marcela 34
Rybíčková, Jana 106
Rybíčková, Květa 106
Rykr, Zdenek 25, 26, 130, 133

Sadovská, Dorota 138
Ságlová, Zorka 65, 103, 123, 124
Sedláček, Ivo 64, 70
Sedláčková, Marcela 64
Sekal, Zbyněk 47, 130, 135
Selg, Markus 24–26, 69, 71, 93, 94,
96–98, 101, 253, 254, 261
Schmidt, Eduard 19
Schnabel, Julian 20
Schnellenberger, Manfred 20
Schouten, Harold 49, 58, 68, 80, 82, 86,
91, 92, 138, 252, 255
Schwarzwald, Christian 100
Sikora, Rudolf 66, 76, 138
Skála, František 76, 106, 113
Skrepl, Vladimír 18, 21, 44, 68, 76, 123,
212, 225, 242, 243
Slámová, Mirka 104, 106, 118–121
Slavík, Otakar 21, 24, 44, 46, 47, 50, 61,
130, 136, 145, 151, 156–158, 165, 166,
181

Smetana, Jan 107, 108, 111
Smolíková, Marta 103, 119, 183
Smolík, Noemi 22, 32, 58, 87, 98
Sobotka, Jiří 76
Sopko, Jiří 7, 21, 26, 33, 44, 47, 48, 50, 51,
53, 56, 59, 68, 145, 154–158, 163, 164,
167, 168, 181
Sörgel, Hartmut 34, 57, 58, 77, 78, 102,
138, 252
Souček, Karel 104, 106
Soukup, Jozef 112
Sourkova, Astrid (Habima Fuchs) 24–26,
69, 93–99, 101, 253, 254, 260
Sozanský, Jiří 9, 21, 44, 51, 52, 62, 64,
145, 172, 173, 179
Spero, Nancy 15
Stejskal, Jaroslav 39, 70
Stepanek, Alice 58, 74, 83, 84, 86, 252
Stratil, Václav 16, 76, 92, 266
Strýček, Jan Timotej 22, 76
Střížek, Antonín 7, 11, 23, 31, 49, 54, 65,
66, 74–76, 83, 84, 92, 145, 181, 183,
196–199, 252, 253
Suchánek, Jiří 107
Suška, Čestmír 109, 114, 116, 117
Svoboda, Tomáš 68, 225, 242
Svobodová, Jitka 123
Svobodová, Marika 38
Szanyi, Katarína 68, 103, 225, 250, 251

Šejn, Miloš 22, 58, 59, 65
Ševčíková, Jana 54, 76, 79, 120, 121,
123–126
Ševčíková-Erfemeijerová, Jana 81, 92
Ševčík, Jiří 54, 76, 79, 119–121,
123–126
Ševčík, Milan 92
Ševeček, Ludvík 64
Šíma, Josef 41
Šimotová, Adriena 16, 47
Šmejkal, František 20
Šnajdr, Miroslav 16
Špála, Václav 37
Špaňhel, Jakub 22, 68, 225, 244, 245
Štenclová, Kateřina 103, 104, 108, 115,
116, 118–121, 127
Štěpánek, Jaroslav 15, 74
Švabinský, Max 130, 132
Švankmajerová, Eva 45
Švankmajer, Jan 45
Švéda, Tomáš 51
Švengsbír, Jiří Antonín 137, 266

Teren, Laco 65, 66, 138
Thater, Stefan 98
Thomas, Hans-Peter viz Bara
Tichý, Miroslav 87, 92

Tikal, Václav 53, 129
Titlová Ylovsky, Margita 76, 103, 104,
116, 120
Tóth, Dezider viz monogrammist T.D
Toulouse-Lautrec, Henri de 75
Trenkler, Leif 58, 83
Tutschová, Lenka 98
Tutsch, Jindřich 11, 15, 40, 46

Uždilová, Bedřiška 106

Vacek, Ladislav 36, 109
Valoch, Jiří 16, 17, 46, 52–54, 59, 73, 78,
84, 91, 100, 101, 129
Váňa, Radek 23
Vaněček, Petr 116
Vaněk, Jan 9, 64, 66, 121, 182, 183, 194,
195
Vaněk, Tomáš 22, 62, 63, 68, 224, 225,
246, 247
Vaňous, Petr 254
Vejražka, Vít 109, 116
Vejražková, Eva 104, 106, 108–111, 114,
116, 120, 127
Velek, Jan 14, 15
Velková, Irena 14
Vencl, Slavomil 60
Vincourová, Kateřina 22
Vorel, Tomáš 114
Vorlíčková, Zuzana 106
Vykoukal, Jan 15, 20, 44, 45, 70

Waldes, Jindřich 7
Weiner, Lawrence 92
Welsch, Wolfgang 20
Wiesner, Arnošt 97
Winkler, Thomas 69, 94, 98, 254, 265
Winter, Thomas 98
Wulff, Ulrich 98
Wurzer, Ingeburg 87

Záboj, Aleš 17, 78
Zemánek, Jiří 20, 58, 80–82
Zhoř, Igor 16, 17, 20, 23, 46, 54, 58, 119,
120, 181
Zitko, Otto 15, 23, 49, 58, 87–89, 92, 99,
100
Zrzavý, Jan 138
Zubek, Petr 76
Zykmund, Václav 20

Želechovský, Pavel 30, 59, 75, 76, 79

Art Across Generations
Karel Tutsch, Collector and Gallerist (1941–2008)

Editor: Tomáš Kolich

Concept: František Zachoval

Texts: Radek Horáček, Tomáš Kolich, Marianna Placáková, Petra Příkazská,
František Zachoval

Editorial team: Judita Dašková, Tomáš Kolich, Eva Pražanová

English translation: Stuart Hoskins

Translation of the German summary: Ulrike Hoinkis

Photography: archives of Stefan Bohnenberger, Andrew Gilbert, Radek Horáček, Maria
Karsten, Christian Macketanz, Jiří Petrbok, Markus Selg, Aleš Záboj, and Otto Zitko, Dům
umění města Brna, Galerie moderního umění v Hradci Králové (Miroslav Podhrázký),
Vladimír Goralčík, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, Tamara Horáková and
Ewald Maurer, Jindřich Tutsch. Unless indicated otherwise, images are from the archive
of the Gallery of Modern Art in Hradec Králové.

Pictorial supplement: Petra Příkazská, Eva Pražanová

Graphic design and typesetting: Bedřich Vémola

Cover design: Daniel Šmíra

Photographic prepress: Zdeněk Franc

Printed by: H.R.G. spol. s r.o.

Published in the Exhibition Catalogues and Resources Series to coincide
with the long-term exhibition *How to Collect Art: the Karel Tutsch Story*
(Jak sbírat umění: příběh Karla Tutsche, 28 April 2024 – 12 October 2025) at the
Gallery of Modern Art in Hradec Králové.

Published with the financial support of the Ministry of Culture of the Czech Republic,
the State Fund of Culture of the Czech Republic, and the City of Hradec Králové.

© Galerie moderního umění v Hradci Králové, 2024

Published by Galerie moderního umění v Hradci Králové in 2024.

Velké náměstí 139/140, 500 03 Hradec Králové

www.galeriehk.cz

First edition

ISBN 978-80-88659-09-9

In several instances, attempts to contact the copyright holders of the published
reproductions were unsuccessful. These copyright holders are kindly requested to
contact the Gallery of Modern Art in Hradec Králové at edice@galeriehk.cz.